

JORDI BILBENY
CARLES I
SENSE CENSURA

Librooks

Inēdita

Librooks

Primera edició: març del 2020

© Jordi Bilbeny, 2020

© D'aquesta edició:

LIBROOKS BARCELONA, S.L.

Riego, 13

08014 Barcelona

Tel.: +34 930 110 110

info@librooks.es

www.librooks.es

Disseny i maquetació: Quim Gual. Blank Estudi

ISBN: 978-84-949832-6-9

eISBN: 978-84-122297-9-0

Dipòsit legal: DL B 5250-2020

Impressió i enquadernació: Safekat

Tots els drets reservats. Es prohibeix la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, i el lloguer o préstec públic sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, llevat de les excepcions previstes per la llei.

Jordi Bilbeny

**Carles I
sense censura**

**La restauració de la presència
esborrada de l'Emperador i la cort
imperial als regnes de Catalunya**

Librooks

El llibre ha rebut el suport dels mecenes següents:

Josep Abela Montoya, Marc-Vicent Adell, Joan Josep Albinyana i Gil, Isabel Alonso Tost, Jaume Amar Hugueros, Pere Ametller Prats, Josep Manuel Anglada, Joaquim Anmella Valmaña, Josep Aran Viola, Virginia Asís, Salvador Ayala Mayol, Cesc Batlle, Jaume Batlle i Perales, Ignasi Borràs Torra, Lluís Botinas Montell, Montserrat Camps Piró, Miquel Canals Pujol, Josefina Carulla i Porta, Santi Casanovas Saumell, Bernat Castells, Xavi Collboni Sala, Joan Contijoch Amill, Anna Estrada Faig, Joan Manel Ferrandis i Ferran, Albert Ferrer Biosca, Ramon Formiga i Pujol, Anna Maria Fornés Tolrà, Xavier Galícia Ferrer, Joan Garcia Lop, Francesc Garrido Costa, Andreu Garriga Pradas, Lleonard Garcia Solà, Nausica Gibert Messeguer, Jordi Grau Bartomeu, Eugeni Gutiérrez Adrià, Roger Ibars, Albert Iglesias Bedrina, Joan Inglada Roig, Josep Julià Barceló, Josep Lluís Larriba Pey, Pere López Cignoni, Francesc Magrinyà Rull, Carme Mancebo Fernández, Cesc Manzanera, Xavier Martínez i Roig, Valeri Mas Boldú, Lluís Mas Garcia, Isaac Mestres, Josep Moncunill Rafart, Pilar Montoliu, Artemi Nolla, Eduard Pertíñez i Juncosa, Glòria Piera Serra, Assumpta Piqué, Francesc Piulachs Cases, Josep Maria Puig i Puigdomènech, Carles Recoder, Carles Recoder Sánchez, Lídia Rianza Castaño, Sara Ribera Freixes, Lluís Roldan i Pascual, Nicolas Rozès, Josep Maria Saladié Roig, David Sancha i Melià, Josep Segarra Mullerat, Ramon Serrano Gras, Antoni Torà, Ramon Torrent Logroño, Jaume Torres Gorgues, Sergi Turiella Gómez, Ramon Tresens Lladó, Perepau Ximenis i Ors

La recerca i redactat del llibre ha estat possible gràcies al suport de l'Institut Nova Història

Per En Salvador Rovira i la Rosa Peiris,
que em van estimular la lectura des de molt petit
amb els seus regals d'*Astèrix*.

Per En Josep Bellolell,
a qui dec la *Història de Catalunya il·lustrada*,
d'En Ferran Soldevila, el meu primer llibre d'història.

Per la mare,
que em va comprar la *Història nacional de Catalunya*,
d'En Rovira i Virgili, on em vaig nodrir de les
primeres grans gestes dels catalans a Orient.

Per En Fèlix Cucurull,
per les hores infinites de conversa i per la
seva imponderable *Panoràmica del nacionalisme català*.

Per la Teresa Clota,
per ser-hi sempre i sempre fer-me costat.

Per En Fidel Soler i Mas,
per haver estat sempre com un segon pare.

Pel pare Lluís de Reus,
per la seva gran bondat i la seva inexhaurible curiositat.

Per la Teresa Baqué,
per haver començat a destapar-ho tot.

Per l'Albert Codinas, En Cesc Batlle, la Pilar Montoliu,
En Josep Maria Orteu i En Jordi Berenguer,
per fer possible l'Institut Nova Història, la meua recerca
i la difusió dels meus estudis i els de tots els qui
investiguem,
no pas per tapar el nostre passat, sinó per fer-lo conèixer
arreu.

Pel tiet Salvador Graupera,
per la commovedora història de la batalla de l'Ebre.

Per la Gemma Bufias,
pel seu amor, pel seu temps, per la seva tendresa
i per la seva infinita solidaritat.

Pel meu fill Urgell,
perquè no hagi de caminar mai més,
com tants i tants de nosaltres ho hem fet i ho fem,
ignorant la nostra pròpia història.

TAULA DE CONTINGUTS

Quan la història capitula enfront de la veritat

Pep Mayolas

Carles I sense censura o l'escac i mat a la mentida,
l'arrogància i el pensament únic.

Jordi Bilbeny

- 1** Les Corts de Montsó del 1528 substituïdes per unes inexistentes Corts de Toledo
- 2** A la recerca de les desaparegudes Corts valencianes del 1527
- 3** La presó del rei de França: de Barcelona a València
- 4** Francesc I és conduït de València a Xixona, passant per Alacant
- 5** Un «Tractat de Madrid» negociat i signat a les «Corts de Castella» només per tres plenipotenciaris catalans
- 6** Quan ens volien fer creure que les Corts de Castella funcionaven igual que les Corts de la Nació Catalana
- 7** De l'inexistent Palau Reial val·lisoletà al famós Palau Reial valencià

- 8** Carles I no va arribar a Espanya per Astúries, sinó per València
- 9** L'alçament agermanat i les Corts invisibles del 1520
- 10** Les lluites dels erasmistes i antierasmistes valencians a «Valladolid»
- 11** El paper d'En Francesc de Borja a la cort
- 12** L'emperadriu Isabel deixa de ser invisible
- 13** Moriscos, cortesans, emperadors i virreis valencians vagaregen hipnotitzats per terres de Castella
- 14** Felip, el príncep d'Espanya que no pot néixer, per imperatiu legal, fora de Castella
- 15** El nomenament de l'emperadriu Isabel com a lloctinent i procuradriu general d'Aragó, València i Catalunya
- 16** Catalunya, el centre neuràlgic de la política imperial
- 17** Carles I, rei dels catalans i senyor de les Índies
- 18** L'Emperadriu cau malalta a Barcelona
- 19** El casament d'En Francesc de Borja amb N'Elionor de Castro
- 20** La trobada de l'Emperador i En Cortès a Montserrat
- 21** La presència d'En Cortès a les Corts de Barcelona del 1529

«Si els nostres fonaments no són correctes,
tot allò que fem tampoc no ho serà [...]. Els errors i
conceptes
falsos en què hem caigut una vegada i una altra són tan
obstinats i evasius que pràcticament mai no ens adonem
que hi són ni ens aturem a qüestionar-los.»

Ringu Tulku Rimpotxé, *La transformació de la ment*

QUAN LA HISTÒRIA CAPITULA ENFRONT DE LA VERITAT

Cada any, quan arriba el mes d'agost, els polítics se'n van de vacances i els mitjans de comunicació es veuen orfes de la seva font principal de notícies i polèmiques. Les televisions i les capçaleres digitals, sobretot, cerquen amb desesperació algun tema que generi controvèrsia, que proporcioni titulars cridaners i debats encesos a la xarxa. Que aportï clics a la notícia, vaja. I que el xup-xup duri de mitja setmana a deu dies, si no peta re de nou que en dicti la caducitat immediata. Les cadenes televisives senten una atracció cada cop més morbosa per tot allò que genera inquietud o alarma social. La grip A, el virus de l'ebola, el mosquit tigre, els brots de legionel·la, el coronavirus... han permès als telenotícies d'atjar-nos la por amb impudícia, d'aquella manera que deuen trobar tan justa i necessària els fabricants de pesticides, les multinacionals farmacèutiques o les companyies d'assegurances. En canvi les capçaleres digitals i les xarxes socials, que es nodreixen d'un públic diferent del teleespectador, saben per experiència que el debat identitari és una caldera que es pot fer bullir tant com s'hagi de menester, i que la història és un dels talls més agraiïts quan cal donar gust al brou de la polèmica.

Cada any a primers d'agost, aleshores, des del 2013 a Crespià i a Montblanc totes les edicions posteriors, l'Institut Nova Història (INH) celebra puntualment la seva Universitat d'Estiu. I cada any resulta més trist de constatar com els mitjans catalans acullen la convocatòria

amb un silenci amoïnat i poruc, en agudíssim contrast amb determinats diaris digitals espanyols, que sempre es llancen com llops afamegats sobre la notícia. La difusió gratuïta que s'aconsegueix a través d'aquestes plataformes ultrapassa, certament, les expectatives més ambiciosos de la millor campanya possible a la premsa de Catalunya. És impagable. La contrapartida, però, sol ser la utilització de l'INH com una arma llancívola per atacar la Generalitat, el sobiranisme, el Molt Honorable President o TV3. O el conseller Puigneró. O el president de la Cambra de Comerç, si resulta que és independentista. Allò que més convingui.

Resulta molt fàcil de caricaturitzar la feina de l'INH sense aprofundir en les recerques del nostre grup d'investigadors. Només cal acompanyar amb un parell de frases sarcàstiques o despectives un titular que giri al voltant de «*Colón, Cervantes, Leonardo y Santa Teresa eran catalanes, según un grupo de pseudohistoriadores*». I a partir d'aquí, hom pot anar descabdellant les fal·làcies a discreció: des de notícies de subvencions milionàries per part de la Generalitat fins a un sucós finançament dels documentals de l'INH a càrrec del Canal 33, passant per vinculacions de l'Institut amb el *terraplanisme* o amb una fantasmagòrica extrema dreta independentista. Falsedats interessades a tort i a dret, és clar, però congruents del tot amb una de les màximes de bona part del periodisme espanyol actual: que la realitat no t'espatlli un bon titular.

L'agost del 2019, a més, presentà una peculiaritat diferencial respecte als estius anteriors: alguns polítics de piulada fàcil s'apuntaren a l'espiral denigradora, fet que fou celebrat per certs historiadors catalans i algun articulista hiperventilat, de manera que l'agitació als mitjans no es dissolgué en una setmana, com solia, sinó que es mantingué força viva fins a finals de mes. La represa del

curs polític el setembre, amb la previsible convocatòria d'eleccions espanyoles i el compte enrere per la sentència del Tribunal Suprem contra els polítics i activistes catalans empresonats, va treure finalment l'INH del focus de la immediatesa.

D'aquelles setmanes d'agost, però, ens queden algunes constatacions curioses. D'entrada, que els polítics aviat ho van deixar córrer, perquè devien trobar que el tema no els proporcionava un rèdit significatiu, segurament. No pas com les capçaleres digitals. El debat a les xarxes va continuar encès, i alguns detractors d'En Jordi Bilbeny van poder comprovar com els comentaris i les piulades de suport al mateix Bilbeny i a l'INH eren més nombroses del que s'esperaven. Determinats suports, a més a més, provenien de personatges públics ben respectables i qualificats. La contrarietat i l'acritud que supuraven els articles que es van publicar aquells dies, algun fins i tot amb el títol literal de *Contra l'Institut Nova Història* (Alberto Velasco, 23 d'agost), van contrastar vivament amb la pausa i l'honestedat d'un intel·lecte lliure que traspuaven les reflexions de l'Imma Tubella (*Ho tornarem a fer*, 25 d'agost), d'En Josep-Oriol Jorba (*En defensa de l'actitud científica de l'Institut Nova Història*, 27 d'agost), d'En Miquel Riera (*Manipulant la història*, 27 d'agost), o de la Montserrat Camps (*Sí a la constant revisió del saber*, 30 d'agost).

Les columnes despectives als digitals i les escaramusses dialèctiques a twitter no eren cap novetat, però. Mig any abans, la revista *Sàpiens* havia dedicat una extensa entrevista a tres doctors i un catedràtic (*Desmuntem la "Nova Història"*, 21 de març del 2019), per tal de denunciar la «metodologia acientífica» i les «pràctiques pseudohistòriques» de l'INH i posar en alerta el públic culturalment inquiet, però indefens davant la pujada

«d'adrenalina patriòtica» que provoquen les seductores propostes d'En Jordi Bilbeny i els seus col·laboradors. El més jove i enèrgic d'aquells doctors, En Vicent Baydal, va anunciar per a la tardor del 2019 la publicació d'una obra dedicada a desmuntar «el falsejament de la història», on tenia previst rebatre tant algunes tesis de l'INH com algunes del nacionalisme espanyol més tronat i ranci. En el moment d'escriure aquest pròleg (gener del 2020), la sortida del llibre sembla que s'ha ajornat per al mes de febrer i només tenim noció d'alguns dels seus continguts avançats pel mateix Baydal al seu blog o en alguna entrevista.

Una de les crítiques amb què ens honorarà el doctor Baydal, a tenor d'aquestes informacions preliminars, s'adreça contra el meu llibre *València, capital de les Espanyes i seu dels Reis Catòlics* (Llibres de l'Índex, 2016), que proposa la ciutat de València com a seu residencial preferent d'Isabel de Castella i Ferran d'Aragó. L'objecció principal, que serveix al doctor Baydal per esbandir d'una bufada tots els arguments del llibre, és que al llarg de la meua obra no apareix ni una sola referència a l'*Itinerario de los Reyes Católicos, 1474-1516* (CSIC, 1974), un treball exhaustiu i primmirat de l'Antonio Rumeu de Armas que pretén fixar, a través de la documentació històrica, on eren en cada moment Isabel i Ferran des que ella es proclamà reina de Castella (1474) fins a la mort d'ell (1516), ja vidu i tornat a casar amb Germana de Foix.

Abans de dir res més, deixem ben clar que l'Antonio Rumeu de Armas és un dels millors historiadors espanyols del segle xx. Aquest erudit canari és el que ens proporcionà, en ple franquisme, la certesa documental conforme En Colom fou rebut pels Reis Catòlics a Barcelona a la tornada del viatge de Descoberta (1493), a través de l'estudi *Colón en Barcelona* (Ed. Catòlica

Española, 1944), en una època en què els historiadors colombins tapaven amb un vel d'ambigüitat l'escenari de la rebuda reial, quan no obviaven directament la capital catalana. Entre moltes altres contribucions valuoses, En Rumeu també és autor d'una *Historia de la Censura Literaria Gubernativa en España* (M. Aguilar, Editor, 1940), aquesta censura que per als nostres historiadors sembla que no existí o, si existí, no tingué ni un sol efecte ni incidència sobre la documentació històrica. Doncs bé: és precisament per l'absoluta convicció que els papers dels Reis Catòlics estan adulterats per la censura que vaig abstenir-me d'utilitzar l'*Itinerario* d'En Rumeu de Armas. Allò que es desprèn de les fonts consultades per l'admirable historiador canari és que els Reis Catòlics només estigueren en quatre ocasions a València en 36 anys de regnat (1479, 1481, 1488 i 1507) -i en estades no pas gaire llargues- perquè, en síntesi, Isabel i Ferran eren uns enamorats del *senderismo* i l'*acampada* preferentment per l'erm inacabable de Castella, aquell regne que no tenia capital política ni cap palau digne de ser considerat residència de reis, però això sí, gaudia de gèlides temperatures hivernals durant nou mesos i la resta de l'any es coïa en un estiu infernal. Mentre els Reis Catòlics pelegrinaven en romiatge perpetu per aquella Castella de penitència, doncs, tota la noblesa que sol formar part de la cort es concentrava a València i el patriciat es tornava rendista, només pel plaer de deixar diners a aquells reis tan estimats però sempre absents, pobres, perquè eren uns malalts de la itinerància. Això és el que es desprèn dels documents. I això és el que, de manera absolutament acrítica i sense tenir en compte els indicis clamorosos, repeteixen gregàriament els distingits integrants de l'acadèmia. Perquè això és el que diuen els papers del passat. I ja se sap que els papers no conspiren.

Que tot un doctor en Història dediqui el seu temps lliure a rebatre les nostres modestes aportacions, que tres doctors i un catedràtic hi hagin de sortir al pas en una compareixença col·lectiva «per desmuntar la Nova Història», que d'altres historiadors titulats abandonin la seva flegma científica per criticar amb virulència, en articles escrits des del rebuig més visceral, un Jordi Bilbeny que sovint no coneixen personalment, revela fins a quin punt una part del món acadèmic se sent amenaçada per la validesa de les propostes de l'INH. Perquè si les teories d'En Bilbeny i els seus seguidors són unes mentides tan flagrants, són unes falsedats tan òbvies i tan sense cap ni peus, aleshores l'univers científic no se n'hauria de preocupar gens ni mica. El capteniment d'un sistema que domina l'estat d'opinió i que se sent emparat i assistit per tota la comunitat científica s'hauria de caracteritzar per una aristocràtica indiferència. Perquè s'atrapa abans un mentider que un coix. I perquè una mentida i un postulat fals acaben caient tard o d'hora pel seu propi pes, per la seva inconsistència.

Però d'un temps ençà resulta que els nostres esforços acadèmics -no tots, per sort- es comporten com si fossin ells els qui temen que es desmunti i caigui el seu discurs. Quina és la por si el relat historiogràfic que defensen està avalat per milers de documents, tots científicament autenticats per ells mateixos i els seus predecessors? Quina és l'amenaça? Què podria fer tremolar la narració altament consensuada dels fets històrics? Un grapat d'hipòtesis escabellades? Una teoria conspiranoica? Les fantasies d'una colla de *frikies*? No. La Història, que és aquell constructe narratiu que solen escriure els vencedors, només tremola i se sent incòmoda enfront de la veritat. I aquesta frase, que ha quedat prou cofoia i efectista, no vol pas dir que totes les hipòtesis de l'INH continguin

l'essència de la veritat i que el corresponent relat acadèmic sigui mentida. Això no. Però sí que la desqualificació airada i el ressentiment cru amb què els nostres historiadors salten per defensar la seva virtut científica ofesa constitueixen un símptoma, un senyal clar de la magnitud de la tragèdia. De la «seva» tragèdia.

En Jordi Bilbeny va començar sent una nosa emprenyadora -molesta, però inofensiva, d'entrada- arran d'insistir sobre la censura històrica i la catalanitat d'En Colom a finals del segle passat. Amb els anys, però, es va anar convertint en un mal de queixal seriós a mesura que concedia entrevistes a ràdios i televisions; que recorria els Països Catalans fent conferències i participant en debats i trobades culturals; que persistia durant setmanes omplint platea als Cinemes Girona amb els successius documentals sobre En Colom, En Sirvent o En Lleonard; que organitzava, amb pocs mitjans i comptadíssims ajuts, un simposi, uns cicles de conferències i una universitat d'estiu amb una continuïtat tossuda i infal·lible que els han convertit en cites d'èxit anuals; que treia d'impremta obres tan impactants com la *Brevíssima relació de la destrucció de la història* (El Set-ciències, 1998 / Librooks, 2014), tan sòlides com *Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya* (Proa, 2006 / Librooks, 2019) o tan inexpugnables a la crítica com *Petit Manual de la Descoberta Catalana d'Amèrica* (Llibres de l'Índex, 2011) o *La data de naixement d'En Colom* (Librooks, 2017). I que es feia conegut enllà de la Catalunya estricta des de la pàgina electrònica de l'INH, que en deu anys d'existència ha aconseguit una difusió ben notable de les investigacions i recerques d'aquest Institut.

L'any 2018, però, és el que potser marca un punt d'inflexió definitiu. D'entrada, perquè després d'uns anys de multitudinàries edicions de la *Ruta Colombina* per la ciutat de Barcelona, unes passejades que van eixamplar de

forma empàtica i natural el nombre de seguidors de l'INH, En Bilbeny inicia la *Ruta Colombina a Cuba* i els viatges a Malta, que el 2019 es van ampliar a Sicília, sempre a la recerca dels vestigis de presència catalana en aquells indrets, tant els més sabuts i evidents com els més impensables i amagats. Però sobretot, hom no pot deixar de tenir la sensació que és la sortida a la llum d'*Inquisició i Decadència* (Librooks, 2018) la peça definitiva del trencaclosques que devia fer saltar totes les alarmes d'un món historiogràfic que ja les tenia enceses de feia temps. En vint capítols tan fascinants com colpidors, En Jordi Bilbeny exposa els casos d'almenys una dotzena d'autors catalans del segle XVI que es van veure forçats a traduir la seva obra al castellà, o que en van veure desaparèixer les primeres edicions -quan no els manuscrits de tota la seva feina, com en el cas d'En Joan Andreu Estrany-, o que van morir mentre intentaven editar-les, ells o els seus descendents. Les fonts aportades no deixen lloc al dubte, perquè sovint es tracta de confessions dels mateixos autors als pròlegs o dedicatòries de la versió castellana que ens ha arribat. En d'altres, és l'editor qui es queixa que els llibres es tradueixen i hom en canvia el títol i el nom de l'autor, i també hi ha qui denuncia que els clàssics valencians són fets desaparèixer, o bé que la majoria de llibres escrits en territori espanyol estaven redactats en català, i en canvi allò que ha transcendit al món és un Siglo de Oro en castellà.

El valor d'*Inquisició i Decadència* no rau només en la plasmació i la denúncia del genocidi lingüístic i cultural que es va infligir a la Nació Catalana al segle XVI: conforme va llegint, el lector descobreix que està assistint a una exhibició de contundència argumental referendada amb un ventall de proves irrefutables. Proves que estan a la vista de tothom des de fa segles i que, per tant, també eren i són

a l'abast de qualsevol acadèmic. I aquest és el rovell de la qüestió. Perquè hom no pot deixar de pensar: com és que no ho han vist? O, si ho han vist, per què ningú no n'ha dit res, fins ara? Aquests interrogants no tenen una resposta satisfactòria, de moment, però no cal contestar-los per endevinar la naturalesa del profund malestar d'un sector del món acadèmic. Perquè les preguntes que es deriven de la feina d'En Bilbeny revelen o bé la solemne incompetència de tot un gremi -un fet inassumible en qualsevol camp de la ciència-, o bé una pertinença conscient i premeditada a l'engranatge de la perversitat. Sigui quina sigui l'opció, el panorama suscita una tristesa desoladora. Perquè no té bon pronòstic. Mentrestant, acorralada per la veritat, la historiografia espeterneja i contraataca amb virulència.

I és en aquest context que En Jordi Bilbeny ens presenta ara *Carles I sense censura*. Si amb *Inquisició i Decadència* resta demostrada, amb pèls i senyals i de forma inequívoca, la destrucció de la cultura catalana del Renaixement per convertir-la en la base de la castellana, amb l'obra present es tanca el setge sobre l'adulteració de la història política catalana en relació a l'imperi espanyol del segle XVI. El subtítol del llibre és explícit fins a la transparència: *La restauració de la presència esborrada de l'Emperador i la cort imperial als regnes de Catalunya*.

La figura de Carles d'Habsburg (1500-1558) i els vastos dominis que s'aplegaren sota la seva jerarquia imperial han generat, al llarg dels darrers cinc segles, un doll innumerable de cròniques decimonòniques, biografies especialitzades, assajos històrics, articles acadèmics i tota mena de treballs divulgatius. L'imperi espanyol ha estat objecte de fascinació tant per historiadors com per profans, i no són pas pocs els hispanistes estrangers que s'han convertit en grans referents acadèmics bo i consagrant la

seva activitat professional a l'estudi, exposició i difusió d'allò que avui es pot considerar com el primer imperi global de la història.

En contrast amb el volum descomunal d'informació generada, però, existeixen molt poques recerques sobre la relació de l'emperador Carles amb Catalunya, o sobre el pes i el paper de la Nació Catalana en el projecte polític imperial. L'Ernest Belenguer i Cebrià, en el pròleg que celebrava l'aparició, l'any 2000, de *L'Emperador i els catalans. Catalunya a l'Imperi de Carles V (1516-1543)* del seu deixeble i company de departament Àngel Casals i Martínez, es queixava de la manca d'investigacions històriques del cinc-cents català, si es comparava amb el nombre de treballs dedicats a l'era medieval o amb el riquíssim ventall de resultats historiogràfics referits al segle XVIII, per exemple. En el mateix pròleg, i després de passar revista a les escasses aproximacions acadèmiques al període, En Belenguer s'afanyava a qüestionar –«no cal fiar-se gens ni mica», deia textualment– la *Predilección del emperador Carlos V por los catalanes*: un aplec de 130 documents mitjançant els quals En Francesc de Bofarull pretenia demostrar aquella «predilecció» amb què a l'any 1891 intitulava, convençut, la valoració que feia de les relacions de l'emperador amb Catalunya. En Belenguer acabava saludant la feina d'En Casals com a pedra fonamental per a la construcció d'un primer estudi sobre el vessant polític de la Catalunya imperial, sense «esquitxaments ideològics» ni «llenguatges pretensiosos que volen ser pioners però que amaguen el desconeixement real del període».

La generosa exhumació documental d'En Casals constitueix sens dubte un replà més alt d'informació valuosa des del qual hom pot fer partir noves investigacions. En Jordi Bilbeny hi acut amb freqüència en

l'obra present, quan li és d'utilitat. La llàstima és que les interpretacions generals del doctor Casals es veuen contaminades sovint per la noció subjacent de l'hegemonia de Castella, aquella Castella dels llibres, la potència demogràfica i econòmica de la qual passava per damunt de les de la «Corona d'Aragó», i força més, encara, de les de la deprimida Catalunya. En els llibres. Sempre en els llibres.

Així, per a la historiografia catalana del segle xx i també per a l'actual, si Carles I va ser tan celebrat durant la seva primera estada a Barcelona i no hi va trobar resistència política, en comparança amb la viva oposició que suscità d'entrada a Castella o a València, no és perquè Catalunya identifiqués, abanderés i sentís com a propi el projecte imperial, sinó perquè les institucions catalanes transitaven pel seu moment de màxima debilitat històrica, després de la crisi del segle xv, i no tenien força per plantar cara a la figura reial com en altres èpoques. Si Carles I va ser el monarca que va convocar més vegades i amb més regularitat les Corts de Catalunya, no fou per cap simpatia de l'emperador pel sistema constitucional català, ni per cap acatament reial a les lleis del país: Carles només pensava en el subsidi; ho feia per recaptar diners per a la seva butxaca sempre escurada. I si la Nació Catalana no va patir les crisis de despoblació i d'enfonsament del sistema productiu, el col·lapse financer i la ruïna econòmica que van ofegar Castella al llarg del segle xvi, no és perquè tot l'or i la plata que arribaven d'Amèrica devien passar per les seques catalanes, com defensem des de l'Institut Nova Història, sinó perquè, en no haver tingut accés al Nou Món -reservat en exclusiva a Castella-, els catalans del Renaixement van viure com en una bombolla protectora: si bé no gaudiren dels beneficis del comerç americà, tampoc no patiren el desgast de la conquesta i la colonització, ni els processos inflacionaris originats per l'arribada massiva

dels metalls americans, ni es veieren arrossegats per les fallides econòmiques de la monarquia.

Amb aquests peculiars punts de vista, la filosofia historiogràfica de casa nostra fa l'efecte d'haver consensuat un *mantra* repetit fins a l'avorriment, com ara «la decadència política va apartar els catalans dels grans esdeveniments històrics d'aquella època, i si bé això els va privar d'obtenir els enormes ingressos econòmics que gaudiren els mercaders genovesos i els banquers alemanys, també els va estalviar les quantioses pèrdues que varen arruïnar la Castella hegemònica, conquistadora i protagonista de la Història».

Que tota la conurbació de ciutats mitjanes que envolten Barcelona (Vilanova, Vilafranca, Igualada, Manresa, Sabadell, Vic, Granollers, Mataró...) experimentessin un notable creixement econòmic durant el segle XVI -com demostra l'Albert Garcia i Espuche- i, de vegades, una dinamització del teixit productiu basada en una especialització geogràfica -pionera a Europa- de les diverses fases de les cadenes de valor dels oficis i protoindústries incipients, no és llegit pels historiadors catalans com una desitjable harmonització del territori, tant des del punt de vista de l'equilibri demogràfic com de la producció. Ni com un indicador sòlid de la prosperitat de Catalunya. Ni com un símptoma indicatiu d'una relació comercial amb el Nou Món que potser ens ha passat per alt. No. Res d'això en absolut. Per als nostres doctors en Història Moderna, les dades revelen una inqüestionable pèrdua de pes específic de Barcelona en tots els àmbits, i un període en què la capital catalana trobà grans dificultats per fer valer la seva antiga hegemonia en cada reunió del braç reial.

La versió oficial imperant s'ha esforçat a transmetre i a consolidar la imatge, doncs, d'una Catalunya cada cop més

provinciana, oblidada a les golfes de la història: un poble que acaba l'edat mitjana en crisi i el Renaixement l'enxampa replegat sobre si mateix, aliè als grans canvis evolutius, resignat a anar fent la viu-viu, qui dia passa any empeny, i festa grossa si un dia cau un peix al cove. Cap projecte polític, cap complicitat amb les esferes de poder, cap voluntat d'incidir en el món: només la defensa de la paradeta. El fenomen del bandolerisme català, estudiat amb vigor i desimboltura pel món acadèmic, completa l'equació de la decadència en ser vist com el recurs desesperat, delictiu, de la Catalunya deprimida per mirar d'esgarrapar les engrunes de la prosperitat castellana quan passava de camí cap a Europa, rumb a les arqueus dels banquers imperials. Amb aquest quadre de desfeta emocional col·lectiva, i havent perdut pràcticament totes les confrontacions contra el poder castellà durant els darrers tres o quatre segles, cal considerar un miracle de dimensions estratosfèriques que Catalunya tingués esma de protagonitzar la primera -per no dir l'única- revolució industrial en sòl espanyol, i que encara avui, malgrat tots els entrebancs de viure amb un Estat en contra des de fa més de tres-cents anys, continuï sent el motor econòmic que no ha deixat de ser mai per Espanya.

I ara les bones notícies: el llibre d'En Jordi Bilbeny que el lector és a punt d'encetar trenca amb tot aquest entramat de lectures gasives i de flagrants errors de diagnòstic que duem dècades empassant-nos els soferts lectors d'història catalana. És una bufetada intel·lectual a tant d'immobilisme rampant, a tant de gregarisme acadèmic, a tanta ceguesa historiogràfica.

Abans d'entrar-hi una mica, però, permeteu que recordem que un dels retrets que es fa des del món acadèmic a l'INH i al seu cap de recerca és la pràctica del *cherry picking*, una expressió anglesa per a un fenomen

historiogràfic que en català equival a «la fal·làcia de la prova incompleta o anecdòtica». Consisteix a presentar, únicament, les proves que afirmen una tesi i amagar totes les que demostren el contrari. Si en collir cireres hom en trobés dues de blaves i amagués la resta de fruits, diuen, es podria convèncer a qui fos que aquell arbre no dona fruits vermells, o que totes les cireres són blaves. I això és el que fa sempre l'INH, segons *els quatre magnífics* de l'entrevista a *Sàpiens*: presentar teories bo i amagant totes les dades que hi van en contra i en demostren la falsedat.

Convidem el lector, doncs, a examinar per si mateix la coronació suprema de la tècnica fraudulenta del *cherry picking* que, per a l'ull clínic de l'acadèmia, representarà sens dubte el nou llibre d'En Jordi Bilbeny. Prenem, per exemple, els capítols que ressegueixen la petja del rei Francesc I de França per la península Ibèrica, quan arriba després de ser capturat pels exèrcits imperials a la batalla de Pavia de 1525. «En força casos les cròniques ens diuen que el rei va venir pres de Gènova a Barcelona i d'aquí ja el van traslladar a Madrid; en d'altres ocasions, el rei va de Barcelona a València i de València ja el condueixen directament a Madrid», remarca En Bilbeny. Però en algunes fonts, el presoner reial passa directament de Gènova a Madrid. El nostre autor n'aplega unes quantes al capítol 3: En Juan Ochoa de la Salde (1585), En Julián de Pinedo y Salazar (1787), En Iuan de Mariana (1617), l'editor de les *Memòries* de Carles V (1620), el jesuïta català Pere Gil i Estalella (1600, *Història Moral de Cathalunya*, editada per l'Institut d'Estudis Catalans el 2017). Totes i cadascuna d'aquestes fonts passen per alt, sigui d'una forma subtil o no tant, les escales del viatge: només els importa que el monarca francès va estar captiu a Madrid i allí és on es va entrevistar amb Carles I. L'any 1803, En Cesáreo Fernández Duro glossa l'obra d'En

Champollion-Figeac on aquest autor intentava, sense èxit, establir l'itinerari hispànic del regi presoner francès.

Un itinerari que sí que aconsegueix de refer En Jordi Bilbeny, bo i desplegant les aportacions d'En Víctor Balaguer (1863), l'Alonso de Santa Cruz (edició de 1920), En Prudencio de Sandoval (1614), En William Bradford (1850), els *Dietaris de la Generalitat* (editats el 2004)... A través del relat minuciós d'En Balaguer i de les precisions dels *Dietaris*, sabem que el rei de França fou conduït per una flota de més de vint vaixells que feu escala a Cotlliure, Cadaqués i Palamós abans de la seva arribada a Barcelona el 19 de juny de 1525. La documentació és altament precisa. Ens permet de conèixer, fins i tot, el camí que el monarca seguí pels carrers de la ciutat abans de ser hostatjat a la residència de la Rambla de l'arquebisbe de Tarragona. Allí rebé la visita de les autoritats barcelonines i d'un nodrit col·lectiu de dames el dimarts 20 de juny, l'endemà dia 21 anà a sentir missa a la catedral i el dia 22 salpà cap a Tarragona, on també s'hi estigué uns dies.

A la vista d'aquestes dades, aleshores, En Bilbeny s'atura per demostrar-nos que En Diego de Colmenares (1640) menteix quan afirma que aquell mes de juny Francesc I arribà a Madrid, o que els mateixos *Dietaris de la Generalitat* estan manipulats, perquè anomenen «capità Alarcón» el militar tortosí Joan d'Aldana que va capturar i acompanyar tothora, juntament amb el virrei de Nàpols, el reial presoner francès. En Martí de Vicianà, En Serra i Postius, En Joan Tres, l'Enric Querol o En Pere Voltes són alguns dels qui donen fe de la catalanitat de l'home a qui es va rendir Francesc I, i en ple barroc (1627), En Francesc Martorell és un dels primers a denunciar les alteracions que fan aparèixer l'Aldana amb un altre nom, sempre castellà. Després de recrear-se encara en els testimonis contradictoris que transformen el capità tortosí en un

«Urbieta» tan aviat biscaí (segons En Garibay) com guipuscoà (d'acord amb En Sandoval), En Bilbeny els desmenteix amb una nova andanada de cronistes i erudits dels segles XVIII i XIX que deixen clar que l'autor de la captura fou En Joan d'Aldana.

Què ha passat aquí? Que comparant tota mena de fonts, tant les que diuen que Francesc I va de Gènova a Madrid com les que detallen el seu periple per les costes catalanes, com les que parlen d'un capità Alarcón, d'un Urbieta o d'un Aldana, En Bilbeny ha aconseguit demostrar l'existència d'un biaix manipulador i sempre fidel a un doble principi actiu: l'extirpació de la catalanitat i la seva substitució per la castellanitat. Però amb això no en té prou el cap de recerca de l'INH. Tot seguit reprèn l'itinerari de Francesc I i documenta el seu trasllat des de Tarragona a València. En Miquel Garcia (edició de 1984), En Gaspar de Escolano (1611), En Diego Iosef Dormer (1697), M. Le Glay (1845) i l'Amada López de Meneses (1938) coincideixen a fer-lo arribar a València, sembla que seria cap al 30 de juny del 1525, amb una estada prou llarga que el duria a marxar de Benissanó el 21 de juliol rumb a Madrid, ara potser sí, pel port de Requena. Tota una altra sèrie de referències, algunes de cronistes ja citats, d'altres de nous, serveixen a En Jordi Bilbeny per constatar que no hi ha gaire precisió a l'hora d'establir quantes embarcacions, entre galeres i vaixells de tota mena, integraven l'esquadra imperial que anava transportant el sobirà francès. En alguns casos sembla clara, però, la voluntat de retallar la importància de la flota i, segons com, el seu alt percentatge de presència catalana. Però l'autor del llibre que teniu a les mans encara no es conforma amb tot això. A continuació es complau a fer aflorar les contradiccions d'un manuscrit de l'època atribuït al famós cronista Gonzalo Fernández de Oviedo, que al foli 1 situa Francesc I a Madrid i al foli 13 ens diu

que el monarca captiu era a Roses. O també les mancances de la *Crónica del Emperador Carlos V* (CSIC, 1964) d'En Pedro Girón, en què el text salta de l'any 1516 a l'any 1529 –on són tots els anys que hi falten?– i aquest comença amb un relat estroncat que el mateix prologuista del CSIC cataloga com «la continuació de quelcom que falta». Som davant d'una esporgada barroera i molt evident, de la mateixa mena que la que patí la *Crònica de València* d'En Martí de Viciano, un autor que, tot i saber de primera mà que el rei francès fou rebut a València per les multituds i després custodiat al castell del governador Cabanyelles, només consigna que el presoner fou dut a Espanya i que l'emperador el tingué a Madrid.

Per no fer-ho més llarg, només voldria afegir que En Bilbeny ens durà amb mà ferma, a través d'una altra ampliació de la nòmina de cronistes (Carlos Sarthou, Prosper Gachard) i de fonts ja citades, a un estatge poc esmentat del rei de França al castell de Xàtiva i a un monestir de sant Jeroni, presumiblement Sant Jeroni de Cotalba, prop de Gandia. I aleshores som cridats a encetar el [capítol 4](#), on sabrem, amb luxe de detalls i nova aportació de fonts documentals, que Francesc I arribà a estar a Xixona, passant també per Alacant, de manera que es pot acabar inferint que l'estada del rei de França a Madrid no es va arribar a produir mai i només respon a un muntatge poc escrupolós i malintencionat. A mesura que el lector es va esgotant a causa del torrent indeturable de veus que En Bilbeny va traient a col·lació, l'enteniment es xopa amb unes evidències incontestables, que ja mai més podran ser discutides o menystingudes: les cròniques estan alterades. Hi ha etapes del viatge que s'han mirat d'esborrar. Madrid, que al 1525 no comptava ni com a vila de pes, ni era un bon assentament regi, ni tenia garanties com a presó de màxima seguretat –si no és per l'erm

inhabitat que l'envoltava-, és una pura invenció per castellanitzar l'estada del rei Francesc. I és, alhora, un intent maldestre de prestigiar un indret sense història que l'extravagància política de Felip II convertirà en la capital d'Espanya. Hi ha informació, per tant, que s'ha provat d'ocultar o de substituir falsejant dades i relats, per bé que en aquest cas no se n'han sortit gens bé, perquè les proves de la manipulació que es desvelen conforme anem llegint són abassegadores.

Aquest és el veritable *cherry picking* que no es perdonarà a En Jordi Bilbeny des del món acadèmic: que amb un procediment exhaustiu, lligat, gradual i conseqüent, acorrali la història oficial emprant les seves mateixes referències, bo i detectant, per exemple, la celebració d'un parlament a València el 1527, quan se suposa que tota la cort és a Valladolid. Es tracta d'unes corts que no han passat desapercebudes tampoc als estudiosos del parlamentarisme de Carles I com l'Àngel Casals, però que en no saber com fer-les quadrar amb el discurs castellanocèntric dominant, hi treuen importància tot etiquetant-les -amb un criteri científic d'allò més peculiar i creatiu- com a «corts accessòries» o «parlaments encoberts». I així, a través de la presentació de proves i de la suma d'indícis, i tot posant en contradicció la multiplicitat de fonts, anirem coneixent l'intent de substitució, també, de les Corts de Montsó de 1528 per unes imaginàries Corts de Toledo. I la pretensió de situar un introbable palau reial a Valladolid, a despit de les evidències palmàries que l'ubiquen a València. I assistirem a les lluites d'erasmistes i antierasmistes valencians, que s'obsessionen per barallar-se a la remota i omnipresent «Valladolid», altre cop. I trobarem inversemblant el naixement forçós de Felip II a Castella, amb unes grans festes documentades a València que uns autors fan passar

com a mostres de joia per l'arribada de l'emperador a la ciutat, i d'altres les defineixen com a celebracions per la nativitat i el baptisme del príncep Felip. I anant més enllà, si m'ho permeteu, serà digna de ser destacada la nova dimensió històrica que durant la lectura va adquirint l'emperadriu Isabel. Sens dubte el públic preocupat per la manca de visibilitat de les dones en la Història sabrà valorar la contribució d'En Bilbeny en aquest cas concret. Almenys, si més no, com un primer esbós de la importància i el protagonisme polític d'una dama que la historiografia ens ha presentat sempre en el rol de decorativa i bella esposa de Carles I, una mena de conilla tostemps prenyada per l'emperador, però en cap cas la figura de relleu polític que emana de les pàgines d'aquest llibre.

No voldria acabar, encara, sense insistir en la transcendència del fet que avui i aquí quedi demostrada, de manera inqüestionable i ja per sempre més, la substitució de València per Valladolid –sovint maldestra i evident, però mai acceptada pels nostres acadèmics– durant el mandat de Carles I. Fa uns anys, bo i llegint les abundants i detalladíssimes pàgines que En Hugh Thomas dedicava a l'imperi espanyol, recordo haver experimentat com una agressió al seny historiogràfic més elemental l'estimació del traspàs hispanista britànic, conforme «hi devia haver unes quatre-centes cases senyoriales en el Valladolid de principis del segle XVI. Eren edificis de pedra, sovint ornats a l'estil mudèjar, però era fàcil d'apreciar que el Renaixement, que tant trigà a assolir Espanya, ja havia arribat a la capital». Quatre-centes cases senyoriales! No quaranta, ni cinquanta: quatre-centes! En el capítol sucósíssim que dedica a desmuntar la fal·làcia del palau reial val·lisoletà, voluntariosament «fotocopiat» del Reial de València i amb una Huerta del Rey que fa de patètica translació documental dels Jardins de Vivers, En Bilbeny

ens aporta el testimoni impagable d'En Bartolomé Bennassar, que ressegueix el protagonisme de Valladolid a la documentació i -com En Thomas- la considera la capital d'Espanya durant diverses fases del mandat de Carles I. Però resulta que, en escrutar els arxius municipals de la vila, En Bennassar s'adona que al cens del 1561 se'ns descriu el lloc com una «vila baixa, conglomerat de casetes particulars», on, curiosament, «les grans edificacions eren relativament escasses». Per ell, «Valladolid no tingué ni la calcària ni el gres de Salamanca, ni el granit de Segòvia: al segle XVI era una vila de totxana i adob, en què el tapiador i el fuster tenien més importància que el picapedrer». L'escàs calatge arquitectònic de la ciutat du En Bennassar a concloure que «els materials utilitzats impediren que la vila de l'època renaixentista es conservés fins avui».

Així, doncs, si a Valladolid no queda res d'aquells centenars de cases senyorials de pedra i ornades a l'estil mudèjar que En Thomas extreia de les descripcions de la cort imperial, vol dir que, en cas que existissin, aquelles quatre-centes mansions aristocràtiques es trobarien en una altra ciutat, que en tota la península Ibèrica no podia ser cap més que València. Tot avançant pel mateix [capítol 7](#), En Jordi Bilbeny ens facilita les impressions que destil·la el viatger Enrique Cock quan reporta el seu pas per la vila del Pisuerga el 1592 amb el seguici de Felip II, i on En Cock troba que la seva gent «és superba i de molta presumpció, que diuen i tenen per ells generalment quasi tots que Valladolid és la millor peça de la cristiandat. No sé si pequen pel comú refrany, que diu *Villa por villa, Valladolid en Castilla*, o si pequen per poca experiència de no haver vist altres terres o de necis, ignorants i presumptuosos, perquè la seva fantasia és que Valladolid és millor que Flandes, Nàpols i Roma, sent Valladolid, a manera de dir,